

УДК 378:37.036:7.079

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДУХОВНОМУ РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Я. В. Ігнат'єва

У статті визначається роль професійно-творчої діяльності майбутніх вчителів музичного мистецтва як основи їх духовного зростання у процесі залучення до участі у фестивально-конкурсному русі. Розкриваються перспективи активізації інтересу студентської молоді до українського та світового музичного мистецтва, а також майбутнього фаху під час безпосередньої власної творчої практичної діяльності. Фестивально-конкурсні події розглядаються як культурні осередки, що дозволяють молодому виконавцю презентувати себе як творчу особистість, здійснювати культурні комунікації, виховувати національну ідентичність, і тим самим підвищувати рівень своєї професійної та духовної культури.

Ключові слова: музичне мистецтво, вчитель музичного мистецтва, духовний розвиток, фестивально-конкурсна діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Неможливо переоцінити роль музики в житті людини. Багатьма дослідниками доведено її вагомий вплив на фізичний та психічний стан людини. Але разом з тим музика посідає важливе місце у формуванні духовного світу особистості, здійснюючи вплив на розвиток усіх сфер людського існування; вона є одним з наймогутніших засобів спілкування, несе в собі величезні виховні можливості, забезпечуючи виховання емоційної чутливості, формуючи естетичне ставлення до дійсності.

Своєрідним «провідником» до світу музики для дитини є вчитель музичного мистецтва. На сучасному етапі розвитку українського суспільства важливим завданням для вищої школи, поряд з удосконаленням професійної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва, вважається й розвиток його творчої особистості у процесі творчої активності, що є основою духовного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, і на які спирається автор. Поняття «духовного розвитку» почало активно вивчатися в післякомуністичні часи і досі досліджується такими науковцями, як: Б. С. Братусь, І. О. Зеліченко, В. П. Зінченко, І. М. Ільчова, Е. І. Ісаєв, З. С. Карпенко, О. І. Климишин, В. П. Москалець, Е. О. Помиткін, М. В. Савчин, В. І. Слободчикова, Т. О. Флоренська.

Важливу роль музичного мистецтва у творчому та духовному розвитку особистості досліджували О. А. Апраксина, Л. Г. Арчажникова, Б. В. Асаф'єв, Л. А. Баренбойм, Н. О. Ветлугіна, О. Н. Дем'янчук, Г. М. Падалка, Б. Л. Яворський та інші.

Дослідженню фестивально-конкурсного руху від витоків до нашого часу присвячені роботи П. Паві, К. Жигульського, Р. Шаая, Ж. Боже-Гарне та Ж. Шабо, О. Зуєва, М. Шведа, А. А. Пискача, К. Давидовського, Г. Хромої, Ю. Москвичової, Ю. Афанасьєва та С. Чернецької, Л. Верьовкіної та ін., але вони мають переважно мистецтвознавче спрямування. Тому величезний навчально-виховний потенціал фестивально-конкурсного руху в процесі підготовки спеціаліста мистецької спрямованості залишається поза межами наукового інтересу.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Становлення особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, окрім його музично-теоретичної, музично-виконавської підготовки, залежить ще й від розкриття індивідуальних творчих можливостей, і від того, якою мірою це впливає на його практичну діяльність.

Виконавська діяльність студентів під час навчання у вищому навчальному закладі має великі можливості для розвитку творчих здібностей, самостійності та вольових якостей особистості майбутнього вчителя музики. Окрім виконавської діяльності, яка входить до обов'язкових вимог навчального процесу, вагомий вплив на духовний розвиток особистості майбутнього вчителя музики має фестивально-конкурсна діяльність – особливий вид позааудиторної роботи, що дає змогу виконавцю презентувати себе як творчу особистість, здійснювати культурні комунікації, виховувати національну ідентичність, і тим самим підвищувати рівень своєї професійної та духовної культури.

Метою статті є визначення ролі професійної творчості як основи духовного розвитку майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі залучення до фестивально-конкурсної діяльності.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Одним із найважливіших пріоритетів сучасної освіти є духовний розвиток особистості. Музичне мистецтво є невід'ємною, важливою частиною національної духовної культури. Сучасне навчання, і мистецьке, зокрема, ґрунтується на засадах особистісно-зорієнтованого і компетентнісного підходів, що визначаються в основних нормативних документах освіти – державних стандартах, програмах, підручниках.

Метою діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва є продуктивне співробітництво з учнями в процесі оволодіння ними основами музичної культури як частини їх духовно-моральної культури, що передбачає єдність особистісного, пізнавального, комунікативного і соціального розвитку, виховання емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва і життя.

У світлі глобалізаційних процесів суспільство висуває принципово нові вимоги до педагогічних кадрів, адже сприяти формуванню творчої особистості може тільки вчитель, що сам є креативною особистістю. Тому підвищення якості професійної підготовки студентів, зокрема формування їх творчої активності вважається першочерговим завданням вищої освіти в Україні [2, с. 5].

Враховуючи основні принципи музичної педагогіки (орієнтацію на духовний розвиток особистості засобами музичного мистецтва; зв'язок музики з життям; єдності емоційного і свідомого, художнього і технічного; взаємодії мистецтв; особистісно-діяльнісного підходу, визнання самобутності й самоцінності особистості) майбутній вчитель музичного мистецтва повинен виховувати в собі особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва та навколишнього світу, потребу в художньо-творчій самореалізації і духовному самовдосконаленні [3, с. 52].

Багатьма дослідниками доведено, що самостійна музична пізнавальна діяльність у процесі занять музикою характеризується найбільшою творчою активністю, що сприяє інтенсивному мисленню, активній роботі пам'яті та уяви (О. О. Апраксина, Л. А. Баренбойм, Н. О. Ветлугіна, М. Ф. Гнесін, Г. Г. Нейгауз, Г. С. Рігіна, Б. М. Теплов, Б. Л. Яворський, П. М. Якобсон). Тому саме домінування творчого підходу в системі навчання й розвитку творчої індивідуальності студента має значний потенціал для становлення професіоналізму майбутнього педагога.

Передумовою формування і розвитку творчої особистості вчителя музичного мистецтва є поєднання психолого-педагогічного, історико-

теоретичного, музично-виконавського, методичного напрямків професійної підготовки [7, с. 446]. Окрім того, значну роль відіграє загальна культура, ерудиція та цілий ряд інших складових.

Залучення студентів до безпосередньої практичної діяльності є засобом активізації інтересу до майбутнього фаху. Важливу роль в зазначеному процесі відіграють фестивально-конкурсні заходи, покликані сприяти розвитку професійного музичного мистецтва.

Зокрема, концертна та фестивально-конкурсна діяльність базується на схильності до споконвічно творчих видів діяльності (співу, танцю, гри на музичних інструментах) та дає змогу сформувати систему ключових, предметних і міжпредметних компетентностей у процесі оволодіння художніми цінностями та способами художньої діяльності за рахунок здобуття власного естетичного досвіду.

Виконання музичного твору (вокального, інструментального) на фестивалі або конкурсі – складний процес, який потребує набуття певних знань і технічних навичок у різних аспектах, зокрема: художнього сприйняття та досконалого вивчення музичного твору, власна музична інтерпретація, реалізація сценічного задуму (що вимагає, окрім довершеного виконання твору та прояву творчої індивідуальності, поєднання й інших складових сучасного перформансу, таких як режисура, хореографія, сценографія, сценічна майстерність, артистизм, сценічний костюм тощо), порівняння результату з поставленим художньо-педагогічним завданням, внесення коректив і визначення загальної оцінки художніх дій [6].

У створенні й виконанні власної художньо-інтерпретаційної версії, здатності втілити оригінальний художній задум у відповідну звукову форму, спроможності оригінально і виразно його виконати, реалізувати у практичній діяльності, спрямувати у педагогічне русло, особливо яскраво виявляється індивідуальна мистецька обдарованість особистості, її неповторність і самобутність, здатність до духовно-творчого самовираження у життєдіяльності і життєтворчості [4, с. 115].

Фестивально-конкурсна діяльність студентів має широкі обрії для розкриття індивідуальних творчих можливостей, розвитку художніх інтересів і потреб, естетичних ідеалів.

Разом з тим, активна участь у фестивалях сприяє вихованню у студентів поваги до культурної спадщини, долучає їх до прекрасного і високого світу мистецтва, музики, сприяє поширенню естетичних знань. Студентський фестивально-конкурсний рух як явище музичного мистецтва в умовах сучасних змін в суспільстві набуває великої

популярності, адже створює умови для студента-музиканта втілити в своїй творчості найкращі прояви національної культури з одного боку, а з іншого – відчуття себе частиною глобалізованого світу [8, с. 139].

Отже, фестивально-конкурсна активність як вид професійно-творчої діяльності студентів сприяє духовно-моральному вихованню майбутніх вчителів-музикантів, цілісному розвитку їх особистості, залученню до етичних і естетичних цінностей вітчизняної і світової музичної культури.

Такий підхід до навчально-виховного процесу забезпечує особистісне освоєння мистецтва, дозволяє більш повною мірою реалізовувати музично-творчі здібності студентів. У майбутній професійній діяльності набутий у фестивально-конкурсних заходах досвід полегшить перед учителем-початківцем завдання пошуку нових форм проведення уроку музики в його співвідношенні з іншими формами навчання, позаурочною музичною діяльністю: музичні гуртки, фестивалі дитячої музичної творчості, конкурси хорових колективів, участь у музичних подіях класу, школи (вистави, концерти тощо).

Немає сумніву, що тільки гармонійне поєднання професійних, інтелектуальних, художніх та моральних якостей особистості майбутнього педагога стимулює його духовне зростання. Творчий підхід до організації професійної діяльності та власна творча активність вчителя музичного мистецтва створює ситуацію успіху у класі та стимулює учнів до активного, свідомого естетичного сприйняття навколишнього світу.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У статті розглянуто роль активної професійно-творчої діяльності студентів у процесі професійної підготовки. Доведено, що креативна діяльність є якісною характеристикою професійного зростання та зумовлюється теорією і практикою музичного виховання.

Фестивально-конкурсна діяльність в цьому аспекті відповідає специфіці музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва і спрямовується на розвиток творчої особистості.

З дослідженням даної проблематики ми пов'язуємо подальші наукові пошуки по визначенню шляхів покращення якості підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва та підвищення рівня їх професіоналізму.

Література

1. Білоус О. С. Творча активність як показник готовності майбутніх учителів до професійної діяльності / О. С. Білоус. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/7716/97/>. – Загол. з екрану.
2. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті: Проект // Педагогічна газета. – №7. – 2001. – С. 4-6.
3. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. Посібник / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2011, – 640 с
4. Стратан Артишкова Т. Творчо виконавська підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в системі вищої педагогічної освіти / Т. Стратан Артишкова. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/bitstream/>. – Загол. з екрану.
5. Стрижиборода П. В. Конкурсно-фестивальне середовище та його психологічний вплив на музиканта-виконавця / П. В. Стрижиборода // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство. – 2014. – № 1. – С. 179-186.
6. Ткачова Н. П. Формування творчої особистості майбутнього вчителя музики в умовах педагогічної практики / Н. П. Ткачова. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/291/84/>. – Загол. з екрану.
7. Ульянова В. С. Шляхи формування особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва під час педагогічної діяльності в умовах ЗНЗ / В. С. Ульянова // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2013. – Вип. 2. – С. 444-448.
8. Швед М. П. Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики / Михайло Швед. – Львів, 2010. – 438 с.

РОЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ДУХОВНОМ РАЗВИТИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

Я. В. Игнатъева

В статье определяется роль профессионально-творческой активности будущих учителей музыкального искусства как основы их духовного роста в процессе привлечения к фестивально-конкурсной деятельности. Раскрываются перспективы активизации интереса студенческой молодежи к украинскому и мировому музыкальному искусству, а также будущей профессии во время непосредственной собственной творческой практической деятельности. Фестивально-конкурсные события рассматриваются как культурные центры, позволяющие молодому исполнителю представить себя как творческую личность, осуществлять культурные коммуникации, воспитывать

национальную идентичность и тем самым повышают уровень своей профессиональной и духовной культуры.

Ключевые слова: музыкальное искусство, учитель музыкального искусства, духовное развитие, фестивально-конкурсная деятельность.

THE ROLE OF PROFESSIONAL-CREATIVE ACTIVITIES IN THE SPIRITUAL DEVELOPMENT OF FUTURE TEACHER OF MUSIC ART

Y. V. Ignatieva

The article defines the role of professional and creative activity of the future teachers of music as the foundation of their spiritual growth process involving festival-competition activities. Disclosed prospects of boosting interest students to the Ukrainian and world music, as well as future profession during direct their own creative practice. Festival-competition measures are treated as cultural centers, allowing young performers to present itself as a creative person to carry out cultural communication raise national identity and thereby raise the level of their professional and spiritual culture.

Keywords: Musical arts, music teacher, spiritual development, festival-competition activities.

Ігнат'єва Яна Володимирівна – викладач кафедри вокально-хорової підготовки вчителя Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна).
E-mail: luciniusbest@gmail.com

Ignatieva Yana Volodymyrivna – Lecturer of the Department of Vocal-Choir Preparation of the Teacher of the Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council (Kharkiv, Ukraine).
E-mail: luciniusbest@gmail.com